

Esi- ja perusopetuksessa järjestettävät uskonnolliset ja vaihtoehtoiset tilaisuudet

1.12.2022

**SIVISTYS- JA
KULTTUURIPALVELUT**

OULU

Yleistä

- Ohjeet noudattavat Opetushallituksen 19.9.2022 päivittämiä ohjeita ja varmistavat sivistyksellisten ja uskonnon vapautta koskevien perusoikeuksien toteutumisen esi- ja perusopetuksessa, edistää suvaitsevaisuutta ja moniarvoisuutta ja varmistaa, että opetus on oppilaita uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta.
- Opetuksen järjestäjät vastaavat opetuksen toteuttamisesta, juhlien sekä uskonnollisten tilaisuuksien ja toimitusten ja niille vaihtoehtoisen toiminnan järjestämisestä säännösten ja määräysten edellyttämällä tavalla.
- Koulu antaa sen uskonnollisen yhdyskunnan mukaista uskonnon opetusta, johon oppilaiden enemmistö kuuluu.
- Opetuksen järjestäjällä on velvollisuus opettaa myös ortodoksista uskontoa tai elämäkatsomustietoa, jos oppilaita on yhteensä vähintään kolme opetuksen järjestäjän kouluissa.
- Myös muissa uskonnoissa annetaan opetusta, jos kolmen samaan Suomessa rekisteröidyn uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvan oppilaan vähimmäismäärä täyttyy ja huoltaja opetusta pyytää.
- Mikäli oppilas ei osallistu järjestettyyn uskonnonopetukseen, oman yhdyskunnan tarjoamaan opetukseen tai elämäkatsomustiedon opetukseen, on hänellä koulussa muuta ohjattua toimintaa.

Uskonnon opetus

- Uskonnon opetus ei ole uskonnon harjoittamista. Uskontoon perehtymiseen kuuluu myös tutustuminen uskonnonharjoittamisen muotoihin ja tapoihin. Tutustuminen rukouksiin, virsiin ja uskonnollisiin toimituksiin tai opetukseen liittyvä opintokäynti, jossa tutustutaan kirkkoon, moskeijaan tai vastaavaan uskonnolliseen rakennukseen tai **seurataan uskonnollista toimitusta siihen osallistumatta**, ei ole uskonnollinen tilaisuus vaan **osa opetusta (oppitunteja)**. Kaiken opetuksen ja muun toiminnan tulee olla pedagogisesti perusteltua.
- Katsomusaineita koskevissa valinnoissa pyritään samalla tavoin kuin muidenkin opintojen valinnoissa siihen, että ratkaisu on pysyvä. Jos oppilaan uskonnollinen yhdyskunta muuttuu tai oppilas ei enää kuulu mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan, oppilaan huoltajalla on oikeus muuttaa katsomusaineen valintaa.
- Tavoitteena on, että mahdolliset oppiaineiden vaihdot tehdään lukuvuoden päättyessä.
- Koulu voi tarvittaessa pyytää oppilaan huoltajalta luotettavan selvityksen uskonnollisen yhdyskunnan jäsenyydestä tai oppilaan saaman kasvatuksen ja kulttuuritaustan vastaavuudesta opetettavan uskonnon kanssa. Tämän osalta riittää, että selvitys esitetään koululle. Selvitystä ei arkistoida.

Esimerkkejä:

- Rukoukset, virret ja uskonnolliset toimitukset eivät voi kuulua koko koulun yhteiseen juhlaan, muilta osin kuin tapakulttuuriin liittyen pienimuotoisesti, velvoittamatta uskonnon harjoittamiseen. Esim. Suvivirsi
- Lapsen katsomusaineen vaihtuessa voidaan se huoltajan pyynnöstä vaihtaa lukuvuoden päättyessä. Mikäli koululla on mahdollisuus vaihtaa opetusryhmää, voidaan se tehdä myös lukuvuoden aikana perustellusta syystä.
- Mikäli opetuksenjärjestäjä tarjoaa eri katsomusaineissa uskonnon opetusta, joka ei kuitenkaan huoltajan antaman selvityksen mukaa vastaa oppilaan saaman kasvatuksen ja kulttuuritaustan näkemystä uskonnosta, on hänellä oikeus olla osallistumatta tähän opetukseen. Tällöin oppilas osallistuu joko elämäkatsomustiedon opetukseen, oman uskontokunnan järjestämään opetukseen tai koulun muuhun ohjattuun toimintaan.

Perinteiset juhlat

- Opetuksen järjestäjät ja koulut päättävät juhlista ja niiden sisällöstä, jotka ovat osa opetusta oppilaille ja yhteistoimintaa huoltajien kanssa.
- Juhliin voi sisältyä myös joitakin uskontoon viittaavia elementtejä. Tällaiset juhlatraditiot ovat osat suomalaista kulttuuria. Juhlaan mahdollisesti sisältyvän **yksittäisen virren** laulamisen ja/tai kuuntelemisen johdosta juhlaa ei voida uskonnollisen suvaitsevaisuuden mukaisesti pitää uskonnon harjoittamiseksi katsottavana tilaisuutena.
- Oppilaita tuetaan uskonnollisen suvaitsevaisuuden ja moniarvoisuuden huomioon ottamiseen koulun toiminnassa. Nämä juhlat, kuten joulujuhla, kevätjuhla ja itsenäisyyspäivän juhla, **eivät voi olla uskonnollisia tilaisuuksia**, eikä niille järjestetä vaihtoehtoisia tilaisuuksia.

Esimerkkejä

- Koulun juhlassa voi olla elementtejä suomalaisesta tapakulttuurista ja yhtä lailla jonkun muun uskonnon mukainen yksittäinen elementti voi esiintyä juhlassa edustaen maailmanuskontoja.
- Mikäli koulu päättää toteuttaa uskonnollisen tilaisuuden, esimerkiksi joulukirkon, voidaan uskonnolliset elementit, kuten jouluevankeliumin lukeminen ja seimikuvaelma toteuttaa sen yhteydessä.
- Joulukirkkoa ei tule kutsua lukukauden päättäjaisjuhlaksi tai koulun joulujuhlaksi tai kevätkirkkoa kevätjuhlaksi.
- Juhlien pitopaikka tulee valita tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta kunnioittaen. Koulun yhteiset juhlat ovat tarkoitettut kaikille koulun oppilaille ja heidän huoltajilleen ja näin juhlien järjestelyissä, kuten juhlapaikan valinnassa, tulee pyrkiä siihen, etteivät järjestelyt rajaa ketään jäämään pois juhlasta vakaumukseen liittyvien syiden vuoksi.

Perusopetuksen uskonnolliset tilaisuudet

- Opetuksen järjestäjät tai yksittäiset koulut voivat päättää, järjestetäänkö esi- ja perusopetuksen yhteydessä uskonnollisia tilaisuuksia vai ei, kuten jumalanpalveluksia ja uskonnollisia päivänavauksia. Tilaisuudet ja toiminta **järjestetään erillään** muusta toiminnasta.
- Koululla ei ole velvollisuutta järjestää uskonnollisia tilaisuuksia.
- Koulun tulee tiedottaa koteihin ajoissa seurakuntien kanssa tehtävästä yhteistyöstä, sisällöistä ja käytännön toteutuksesta.
- Uskonnolliset tilaisuudet **ovat uskonnon harjoittamista**, joten huoltajalla on lähtökohtaisesti oikeus valita, osallistuuko oppilas tilaisuuteen.
- Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen. Tämän perusteella **myöskään oppilasta** ei voida velvoittaa osallistumaan jumalanpalvelukseen, uskonnolliseen päivänavaukseen tai muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen tai toimitukseen.

- Vapaus olla osallistumatta uskonnolliseen tilaisuuteen ja toimitukseen on riippumaton uskonnollisen yhdiskunnan jäsenyydestä. Näin ollen myöskään tiettyyn uskonnolliseen yhdiskuntaan kuuluvia ei voida velvoittaa osallistumaan asianomaisen uskonnollisen yhdiskunnan tai opetuksen järjestäjän itse järjestämiin uskonnollisiin tilaisuuksiin ja toimituksiin.
- Oppilaan osallistumisesta tilaisuuteen tai osallistumatta jättämisestä ei saa aiheutua hänelle leimautumista tai yhdenvertaisen kohtelun vaarantumista.
- Jos koulu järjestää uskonnollisen tilaisuuden tai toimituksen **on samaan aikaan mahdollisuuksien mukaan** järjestettävä opetussuunnitelman mukaista vaihtoehtoista toimintaa. Vaihtoehtoisen toiminnan tulee olla mielekästä sekä uskonnollista sisältöä lukuun ottamatta luonteeltaan ja tavoitteiltaan mahdollisimman samankaltaista uskonnollisen tilaisuuden kanssa.
- Uskonnolliset tilaisuudet ja toimitukset tulee järjestää erillään muusta toiminnasta, ja ne tulee myös nimetä siten, että oppilaille ja huoltajille muodostuu oikea käsitys tilaisuuden tai toimituksen uskonnollisesta luonteesta.

- Mikäli koulun työpäivään sijoittuu uskonnollisia tilaisuuksia ja toimituksia sekä niille vaihtoehtoista toimintaa, tulee varmistua siitä, ettei oppilaiden yhdenvertainen kohtelu vaarannu tai leimautumista aiheudu varsinkin, jos tilaisuuksia suunnitellaan järjestettäväksi uskonnollisissa tiloissa, esimerkiksi seurakuntakodissa.
- Koululla on vastuu kaikkien eri toimintoihin osallistuvien oppilaiden turvallisuudesta.

Esimerkkejä

- Aito valinnan mahdollistaminen toteutuu tiedottamalla ajankohdat ja yhteistyötahot sekä sisällöt esimerkiksi koulun lukuvuosisuunnitelmassa ja/tai hyvissä ajoin ennen tilaisuuksia.
- Opetuksen järjestäjä tai koulu voi luopua uskonnollisten tilaisuuksien järjestämisestä koulupäivän aikana, mikäli vaihtoehtoisten sisältöjen toteutus tai oppilaiden turvallisuuden tai tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen kohtelun takaaminen eri tilaisuuksissa ei ole mahdollista.
- Uskonnollisen ja vaihtoehtotilaisuuden ohjelma on hyvä avata samalla tavalla sisällöllisesti. Esimerkiksi Joulukirkko ja Talvipäivänseisauksen tapakulttuuri museossa tai päivänavaus Ystävyydestä seurakunnan johdolla ja opettajan johdolla rinnakkaisissa tiloissa.
- Koulupäivien yhteydessä oppilas voi aina osallistua joko uskonnolliseen tilaisuuteen tai vaihtoehtoiseen tilaisuuteen huoltajan yleisestä ilmoituksesta huolimatta perustuen uskonnonvapauteen.
- Koulu voi tarjota tiloja ja tiedottaa oppilaille ja huoltajille avoimesta joulukirkosta tai muista eri seurakuntien tai uskonnollisten yhdyskuntien järjestämisestä tilaisuuksista, johon osallistuminen on vapaaehtoista ja tällöin se ei ole koulun toimintaa.

Huoltajan ilmoitus oppilaan osallistumisesta uskonnollisiin tilaisuuksiin

- Koulun ilmoittaessa lukuvuoden alussa kaikki uskonnolliset tilaisuudet, voi oppilaan huoltaja ilmoittaa kertaluonteisesti osallistuuko oppilas uskonnollisiin tilaisuuksiin ja toimituksiin vai vaihtoehtoiseen tilaisuuteen.
- Opetuksen järjestäjä huolehtii, että oppilaan osallistuminen uskonnolliseen tilaisuuteen tai toimitukseen taikka niille vaihtoehtoiseen toimintaan toteutuu huoltajan ilmoituksen mukaisena.
- Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus.

Esimerkkejä

- Vaikka huoltaja olisi ilmoittanut lapsen osallistuvan uskonnollisiin tilaisuuksiin on huomioitava kuitenkin, että kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen. Viimeksi mainitun perusteella **oppilasta ei voida velvoittaa** osallistumaan jumalanpalvelukseen, uskonnolliseen päivänavaukseen tai muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen tai toimitukseen. Tällöin hänelle tarjotaan vaihtoehtoinen ohjelma.
- Mikäli oppilas osallistuu huoltajan ilmoituksen vastaiseen tilaisuuteen, tulee harkita onko asiasta syytä ilmoittaa huoltajalle oppilaan oma uskonnonharjoittamisvapaus sekä lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden.